

DUŠEVNÍ ZDRAVÍ A ŽIVOTNÍ STYLY 2

2. Název Přednáška 2 Duševní zdraví a osobnostní zralost	Anotace Osobnost z pohledu vývojových teorií. Zralost psychosexuální a psychosociální. Vývojové úkoly v období dozrávání osobnosti, důsledky nevyrovnání se s vývojovými úkoly. Nezralost psychologická, vztahová, sociální, konformita, závislost. Klíčové pojmy Zralá/nezralá osobnost – zralost/nezralost psychosexuální a psychosociální – vývojové úkoly
---	--

SIGMUND FREUD - DĚTSKÉ VÝVOJOVÉ FÁZE

Dítě prožívá během prvních pěti let života rozhodující stádia, která mají zásadní význam pro další rozvoj. Každá vývojová fáze koresponduje s určitou zónou. Souhrn těchto tří stádií se označuje jako pregenitální vývoj.

Orální fáze

Orální fáze (0-18 měsíců) - jejím středem je oblast úst, kde dochází k dotekovému dráždění dutiny ústní a rtů. Orální oblast se projevuje jako erotogenní zóna; je to patrné na smyslovém uspokojení při sání z matčina prsu a cucání prstů.

Anální fáze

Mezi 18 měsíci a 3 lety dostává se do centra libidózního vývoje anální oblast. S návykem čistoty, který vzniká tlakem rodičů, dochází ke konfrontaci s vnějším světem. Dítě je nuceno reagovat na vnější tlak. Pocity rozkoše, které vznikají při vyměšování výkalů, musí být usměrňovány podle požadavků vnější instance; pudové impulzy se regulují potlačováním stolice. Vztah ke světu se orientuje na funkci vyměšování - zadržování stolice. Současný výskyt obou podnětů charakterizuje ambivalenci typickou pro tento vývojový stupeň, která se později projevuje v problematice dávání a nedávání, popř. brání. Dávání a brání mají v pozdějším pohlavním aktu ústřední roli. Podle stylu matčiny výchovy k hygieně se formují charakterové vlastnosti dítěte. Podstatné rysy jako smysl pro vlastenectví, spořivost, pořádkumilovnost jsou uváděny do souvislosti s anální erotikou.

Falická fáze

Ve falické fázi (falus = symbol pro mužský orgán), která probíhá mezi čtvrtým a šestým rokem života, vystupují do popředí sexuální pocity v souvislosti s genitáliemi jako primární erotogenní zónou. V této době se poprvé stává dítěti problémem anatomická diference mezi pohlavími. Nedojde-li k řešení tohoto problému, může to vést k odmítání dané pohlavní role.

V tomto stádiu vystupuje poprvé oidipovský komplex. Oidipovský komplex představuje kombinaci erotických přání a pocitů nenávisti, které představuje vůči rodičům; a to vůči rodiči stejného pohlaví pocitu nenávisti a rivality, vůči rodiči opačného pohlaví lásku a něžnost. Freud rozlišuje mužský a ženský oidipovský komplex. Středem obou pohlaví je falus. Syn vidí v otci rivala v boji o matku, a cítí se jím ohrožen. Pocit ohrožení se zaměřuje především na genitálie; vzniká obava z kastrace jako realizace otcovské hrozby; tento pocit Freud označuje jako kastroční komplex. Strach z kastrace potlačuje sexuální touhu po matce; současně je potlačován nepřátelský postoj vůči otci. Dochází k identifikaci s otcem, rysy otcovy postavy, tlumící pud, jsou přijímány do já dítěte - tam se vytváří základna pro nadjá. Erotická žádost vůči matce se mění v něžnou náklonnost. Zřeknutí se incestního vztahu k matce a identifikace s otcem oznamuje ukončení oidipovského komplexu. Vývoj ženského Oidipa: děvče se cítí být znevýhodněno ve srovnání s chlapcem; touží mít penis (závist penisu). Závist penisu představuje požadavek, který je přikazován závisti. Projeví-li děvče přání, chtěla bych být raději chlapcem, pak víme, jaký nedostatek má toto přání odstranit. Závist penisu je považován za opak kastročního strachu chlapce. S výskytem závisti penisu dochází ke vzdalování se matky, která je činěna zodpovědnou za neexistenci penisu a sama se jeví jako kastrovaná. Současně následuje přenesení lásky na otce jako majitele ceněného orgánu. Přání, s nímž se děvče obrací k otci, je asi původně přání penisu, který ji matka odepřela a který očekává od otce. Tento proces Freud souhrnně nazývá kastroční komplex, který u dívek oznamuje počátek oidipovského komplexu. Chlapci i dívky naleznou východisko z této problematiky falické fáze tím, že se nakonec identifikují s rodiči stejného pohlaví. Tak naleznou současně odpovídající pohlavní roli v kultuře, v níž žijí. Děti, které žijí pouze s jedním rodičem, a to opačného pohlaví (např. chlapec se svou matkou), mají často velké potíže, najít svou specifickou pohlavní roli.

Perioda latence

Perioda latence (cca od 5-6 let do puberty) je charakterizována zánikem infantilní sexuality a ukončením oidipovského konfliktu. V této době dochází k silnému ovlivňování vnějšími sociálními a kulturními institucemi, které přinášejí potlačení infantilní sexuality. Vystupují morální a estetické aktivity, objevují se pocity studu a ošklivosti a posiluje se nadjá.

Genitální fáze

V genitální fázi se organizují různé pudové impulzy pod nadvládou genitálních orgánů. Tato organizace, která se formuje v pubertě, je ve službách rozmnožování a je tedy poslední fází, kterou sexuální organizace prochází.

ZRALOST – GENITÁLNÍ FÁZE

- (1) zralost vztahů bez touhy po závislosti
- (2) výkonnost bez nutkavých projevů
- (3) spokojenost se sebou samým bez domýšlivosti
- (4) altruismus a velkorysost bez svatouškovství
- (5) socializace bez utrpení pod tíhou civilizace

JUNG

Zralost genitální fáze, která je pro Freuda „vrcholem“, je pro Junga teprve začátkem dospělého vývoje, který trvá do smrti.

Setkání s archetypy – vývojové uzly – vývojové krize

- 1) Persona (cosi jako genitální fáze u Freuda)
- 2) Stín
- 3) Animus a Anima
- 4) Mocná osobnost
- 5) Pravé já

Všechna vývojová období Freudova i Jungova horizontu popisuje ve své koncepci Ericson

ERIK ERICSON - 8 VĚKŮ ČLOVĚKA

Ericson je řazen k ego-analytikům. Jeho vývojová teorie se nazývá epigenetická – tzn. jedno stadium navazuje na druhé, musí být nejprve dokončeno jedno vývojové stadium, na něž pak navazuje další. Ústředním tématem je utváření identity a ega, přičemž ego systém je, na rozdíl od Freuda, v interakci i se sociálním okolím. Teorie je zacílena na vývoj osobnosti. Popisuje jej v osmi stádiích. Každé z nich je charakterizováno nějakým konfliktem, na další stadium lze úspěšně přejít teprve až po vyřešení předcházejícího konfliktu. Každé z nich je navíc charakterizováno ctností, která se vytvoří jako výsledek úspěšného řešení.

1. **Bazální důvěra proti bazální nedůvěře** - konflikt prvního stadia. Vytváří se ve vztahu k matce, nebo pečujícímu člověku. Jsou-li potřeby kojence náležitě satureovány, vzniká základní důvěra a jako následek pak první ze ctností - naděje. Ta není chápána jako filosofický konstrukt, ale jako základní podmínka přežití.

2. **Autonomie proti pochybnostem** - konflikt druhého stadia. V tom se dítě učí ovládat vyměšování, učí se chodit, učí se mluvit. Postavíme-li mu do cesty příliš mnoho překážek, nebo naopak příliš málo, projeví se to i ve všech ostatních interakcích. Ctností stadia je vůle.

3. **Iniciativa proti vině**. Dítě plánuje, experimentuje, pouští se do řady nových činností. Přílišný tlak na úspěch ze strany dospělých může vyvolávat pocity viny. Je-li konflikt úspěšně zvládnut, dítě se naučí být iniciativním a získá další z ctností - účelnost. V tomto stadiu se poprvé objevují náznaky budoucích aspirací.

4. **Snaživost proti pocitu méněcennosti**. Přecházíme od hry k produktivní činnosti, úspěch v nich vyvolává radost, neúspěch se naopak projeví méněcenností. Při zvládnutí konfliktu získá dítě kompetenci, kterou později využije při zvládnání budoucích úkolů.

5. **Identita proti zmatení rolí**. Konflikt se odehrává v pubescenci. Jde o jeden z nejnáročnějších úkolů, při které získá, či ztráta sebe sama stojí velmi blízko. Sjednocují se všechny představy jedince o něm samém. Vědomí identity dává

dospívajícímu důvěru v to, jak jej vidí ostatní. Ctností, kterou zde lze získat je věrnost, osobní oddanost.

6. **Intimita proti izolaci.** Jde o spojení vlastní identity s identitou druhého, bez obav o ztrátu sebe sama. Konflikt je bojem o intimitu k druhému člověku, kdy se snažíme ještě výrazněji pochopit vlastní identitu při objevování identity druhého. Ctností stadia je láska.

7. **Generativita proti stagnaci** - předposlední konflikt, který je třeba řešit. Lidé se zapojí do vytváření společnosti a užitečných věcí. Boj se vede mezi aktivitou a pasivitou vůči sobě i druhým. Ctností je pečování, ochota přispět svou konstruktivní troškou do mlýna společnosti.

8. **Integrita ega proti zoufalství.** Pokud se člověk úspěšně probil všemi konflikty a nesnáze až do tohoto stadia, má všechny zmíněné ctnosti a může se ohlédnout za svým životem s uspokojením. Jeho ego je integrováno a on sám může žít s pocitem dobře odvedené práce. Ctností je moudrost. Ericson k tomuto stadiu poznamenává: "Zdravé děti se nebudou bát života, pokud jejich rodiče budou mít dostatek integrity, aby se nebáli smrti."

JINÉ ZPRACOVÁNÍ

Erik H. Erikson „Životní cyklus rozšířený a dokončený“

Nakladatelství Lidové noviny, 1999

Hlavní stadia psychosexuálního vývoje

Slova jako naděje, věrnost a péče vyrůstají ze tří klíčových stadií života: Naděje z protikladu základní důvěry proti základní nedůvěře v kojeneckém věku, věrnost z protikladu identity proti zmatení identity v adolescenci, a péče z protikladu generativity /tvořivosti/ proti sebezaujetí v dospělosti. Tyto pojmy zastupují základní vlastnosti, které „kvalifikují“ mladého člověka ke vstupu do generačního cyklu - a dospělého k jeho uzavření.

Jestliže nás vývojové úvahy vedou k tomu, abychom hovořili o naději, věrnosti a péči jako o lidských ctnostech nebo o ego kvalitách vyrůstajících z takových významných stadií jako je kojenecký věk, adolescence a dospělost, nemělo by nás překvapit, že odpovídají tak významným křesťanským ctnostem jako naděje, víra a láska.

Tak prověřené tradiční hodnoty, i když odkazují k nejvyšším duchovním snahám, musí ve skutečnosti být od svých temných začátků zakotveny v nějakém vztahu k vývojovým základům lidských ctností.

Stadia života zůstávají stále spojena se somatickými procesy, i když zůstávají závislá na psychických procesech vývoje osobnosti a na etické síle sociálních procesů. Naděje, tato první základní ctnost a kořen vývoje ego vyrůstá z vyřešení prvního vývojového sporu, totiž sporu základní důvěry proti základní nedůvěře. Základní důvěra v pocit důvěřování musí být doslovně i obrazně nakojen mateřskou péčí a když ohrožen přílišným nepohodlím, musí být obnoven kvalitní útechou. Podobně péče se vyjevuje jako instinktivní impulz „chránit“ a „laskat“ ty, kdo ve své bezmocnosti vydávají signály zoufalství.

A pokud v adolescenci, ve věku propojujícím dětství a dospělost, předpokládáme vývoj ctnosti věrnosti, to není pouze obnovení schopnosti důvěřovat na vyšší úrovni, je to také požadavek být důvěryhodný a být schopný prokázat vlastní věrnost.

Důvěra a věrnost jsou si epigeneticky příbuzné, a u našich mladých lidí v adolescenci můžeme vidět téměř záměrnou regresi do dřívějších vývojových stadií pro obnovení nějakých základů časné Naděje, aby se odtud odrazili opět dopředu.

Psychosociální stadia:

Poslední stadium: dominantní spor ve stáří a téma poslední krize: integrita proti zoufalství. Specifická ctnost, která zraje v tomto stadiu je moudrost. Je zde také reakce na pocit vzrůstajícího stavu ukončenosti, zmatenosti, bezmoci.

Poslední dystonní položkou stáří je zoufalství. Velká část jejich zoufalství je ve skutečnosti narůstající pocit stagnace.

Za hlavní syntonní rys posledního stadia považujeme integritu. jejím nejjednodušším významem je pocit koherence a celistvosti, který je nepochybně nejvíce ohrožen v somatu, v psychice a v ethosu.

Generační spojení: dospělost

Dospělosti/sedmé stadium/ jsme přisoudili antitezu generativitu /tvořivost/ proti sebezaujetí a stagnaci.

Nová ctnost, vynořující se z tohoto protikladu, totiž péče, je rozšiřující se závazek pečovat o osoby, produkty a o ideje, o které se člověk naučil pečovat.

tam, kde tvořivé obohacování ve svých rozličných podobách úplně selhává, může nastat regrese k dřívějším stadiím buď ve formě obsedantní potřeby pseudo-intimity, nebo nutkavého zabývání se sám sebou -a obojí s převládajícím pocitem stagnace.

Stagnace, podobně jako antiteze ve všech stadiích označuje možnou jádrovou patologii tohoto stadia a bude samozřejmě obsahovat i určitou regresi k dřívějším konfliktům. Ve stadiu generativity se může objevit také antipatický trend –to je rejektivita. Konflikt mezi generativitou a rejekcí je nejsilnějším ontogenetickým zakotvením obecné lidské přirozené tendence, kterou Erikson nazval pseudospeciace. Je to přesvědčení, že jiný typ nebo skupina osob jsou, vůlí přírody, historie nebo boha, druhem odlišným od vlastního druhu-a nebezpečným pro samé lidstvo.

Dospělý prvek v ritualizaci tohoto stadia je generativní. Zahrnuje takové pomocné ritualizace jako rodičovství, didaktičnost, produktivnost, léčení.

Skutečná generativita v sobě zahrnuje samozřejmě i prostředky pravé autority. Nikoliv autoritářství-malicherné a netvořivé používání pouhé síly.

Zralá dospělost však vychází z mladé dospělosti, která řečeno psychosexuálně, závisí na post-adoscentní genitální vzájemnosti jako libidinozního modelu pravé intimity.

Avšak psychosociální antitezí k intimitě je izolace, obava, že zůstanu sám a“ neznán“.

Pocit izolace je pak potenciálně jádrovou patologií časné dospělosti. Největší nebezpečí izolace je regresivní a hostilní oživení konfliktu identity a v případě pohotovosti k regresi také fixace v nejčasnějším konfliktu s primárním druhým. To se může projevit jako“ borderline“ patologie.

Antipatická protisíla proti intimitě mladé dospělosti a lásce je exkluzivita, která je formou a funkcí samozřejmě blízká rejektivitě, která se objevuje později v dospělosti.

Neschopnost odmítnout nebo vyloučit úplně cokoli může vést pouze k excesivní sebe-rejekci a pak k sebe –vyloučení.

Intimita je stadium, ve kterém osoby i z velmi různých zázemí musí spojit své navyklé způsoby, aby utvořili nové prostředí pro sebe a pro své potomky.

Ritualismus, který může být neproduktivní je elitářství, vyznačující se snobstvím.

Adolescence a školní věk

Spolehlivost toho, co bude získáno v mladé dospělosti, do značné míry závisí na výsledku adolescentního zápasu o identitu. Základní vzorce identity musí vyplývat 1/ ze selektivního potvrzování a zavrhování dětských identifikací, 2/ ze způsobů, kterými sociální procesy té doby identifikují mladé jedince

Antitezí identity je zmatení identity, což je zřejmě nutná formující zkušenost, která však může tvořit jádro poruchy, která posiluje patologickou regresi a je jí zpětně posilována.

Zvláštní ctnost objevující se v adolescenci-věrnost- zajišťuje jak vztah k dětské důvěře, tak ke zralé víře.

Antipatický protějšek k věrnosti je odmítnutí role: aktivní a selektivní nutkání, které zřejmě funguje při formování identity, zbavovat se rolí a hodnot, kterým je nutné se postavit nebo které jsou vnímány jako sobě cizí. Odmítnutí role se může projevit jako neprůbojnost nebo ve formě systematického vzdoru. Toto poslední je perverzní preferencí negativní identity, což je kombinace sociálně nepřijatelných, a přece neústupně potvrzovaných prvků identity. Někdy to může vést k „hraniční“ regresi, ke konfliktům nejčasnějších zkušeností vnímání „já“ téměř jako zoufalé pokusy o znovunarození.

Spontánní ritualizace tohoto stadia se mohou jevit překvapujícími, matoucími a znevýhodňujícími díky podivnostem prvních pokusů adolescentů o ritualizace interakce s vrstevníky a budování rituálů malých skupin.

Adolescence je období sexuálního a kognitivního zrání s dosud schvalovaným odkladem definitivních závazků. Zajišťuje relativně volný prostor pro experimentování s rolími včetně sexuálních rolí, vše je významné pro adaptivní sebe-obnovu společnosti.

Časnějšímu školnímu věku jsme připsali psychosociální krizi zručnosti proti nedostačivosti, který pomáhá jít dopředu nejlepším, i když může také ochromovat horší pracovníky.

Jako jádrová patologie tohoto stadia je ovšem nedostačivost schopna zahrnout velmi osudový konflikt: může vést dítě do excesivní soutěživosti nebo je uvést do regrese, která může znamenat pouze oživení infantilně genitálního a oidipovského konfliktu.

Předškolní léta

V období hry vstupuje protiklad iniciativy a viny do své krize. Tomuto stadiu je připisován počátek oidipovského dramatu .

Ve věku hry je inhibice antipatickým protějškem iniciativy –nutný protějšek u tak hravé a tvořivé bytosti. Inhibice je také klíčovou patologií v pozdějších psychoneurotických poruchách/počínaje hysterií/ ,které mají svůj počátek v konfliktech oidipovského období.

Stadiem, které předchází období hry, je anální stadium konfliktu, který byl původně objeven jako bod infantilní fixace v obsedantně neurotických poruchách. Řečeno psychosociálně, považujeme jej za krizi autonomie proti studu nebo pochybám, z jejíhož rozřešení vycházejí zárodky vůle. V souladu s dvojími mody ovládajícími toto období, jsou kompulze a impulzivita antipatické protějšky vůle a pokud jsou posíleny a pevně spojeny, mohou je ochromit.

Řekli jsme, že naděje vyrůstá z konfliktu základní důvěry proti základní nedůvěře. Víme, že kde časně převládne nedůvěra, zeslábně anticipace jak kognitivně, tak emocionálně.

Závěrem:

Pro každé psychologické stadium, umístěné mezi psychosexuální a expandující sociální oblast vypisujeme jádrovou krizi, během které musí rozvoj specifického syntonního potenciálu/od základní důvěry/ po integritu vyrovnat svůj dystonní protiklad /od základní nedůvěry po stařeckou zoufalost/.

Z vyřešené každé krize vyrůstá základní ctnost nebo kvalita ega/od naděje po moudrost/. Ale taková sympatická ctnost má také svůj protějšek /od odmítnutí po opovržení/. Syntonní i dystonní a sympatické i antipatické potenciály jsou nezbytné pro lidskou adaptaci .

Ego synteza a společenský ethos mají tendenci podporovat určité prostředky syntonních a sympatických trendů, některé dystonní a antipatické trendy se snaží zabudovat do velké variability lidské dynamiky. Dystonní a antipatické trendy zůstávají trvalou hrozbou pro jedince a pro sociální řád a z tohoto důvodu se v průběhu historie snaží systémy obsahující víru univerzalizovat sympatické lidské trendy tím, že je dělají použitelnými pro stále větší okruh důstojných „ příslušníků“ .

Sigmund Freud

Sigmund Freud – pamětní deska na rodném domě v Příboře.

Sigmund Freud (6. května 1856 Příbor – 23. září 1939 Londýn) byl známým vídeňským lékařem a psychiatrem. Je znám především jako autor teorie psychoanalýzy.

Byl nejstarším ze šesti dětí židovského obchodníka s látkami. Od roku 1859 ale rodina žila ve Vídni. Mladý Freud absolvoval základní i střední školu jako jeden z nejlepších žáků. Poté se rozhodl studovat medicínu. Zabýval se stavbou mozku, o níž publikoval několik prací. Kromě toho si přivydělával praxí na interně a později psychiatrii vídeňské nemocnice. Roku 1884 zastával místo primáře, 1885 se stal docentem. Po návratu z ročního stipendijního pobytu v Paříži u profesora Charcota se vrátil v roce 1886 do Vídně, kde se oženil a začal se zabývat léčením neuróz a hysterických afází. O svých výzkumech a hypotézách sepsal řadu prací. Velice významný je například *Výklad snů* z roku 1900. Svou metodu psychoanalýzy dále zdokonaloval až do své smrti. Její základní myšlenkou je nalezení nevědomých sexuálních příčin psychických obtíží.

Těsně před válkou uprchl před fašismem (byl Žid) do Londýna, kde zemřel. Jeho čtyři sestry, které zůstaly v Rakousku, se staly obětmi holocaustu.

Freudovy teorie a metody byly nejdříve velmi kontroverzní, později velmi módní. Ač se dnes zdá, že část jeho hypotéz nebyla zcela správná (přeceňoval zřejmě například vliv sexuality), značná část jeho názorů na léčení lidské psychiky platí dodnes.

Podílel se na vývoji hlubinné psychologie, která vychází z gestaltismu a ten z nativismu. V jeho klinické praxi využíval metod, které setrvaly do dnešních dob. Myslel si, že problém je ukryt v podvědomé části mysli. Díky stylu „diagnóza + terapie“ docílil vyplynutí problému do racionální části mysli. Freud zastával teorii, že mozek je rozdělen do tří částí:

superego > osobní morálka jedince

ego > individuální zkušenosti

ID > pudová tendence, podle principu slasti

Z těchto částí byly superego a ID iracionální. Dále definoval vývoj sexuálního pudu:

1. orální období (0–1 rok; kojenci)
erotogenní zóna (dále e.z.) > ústa
2. anální (1–2 rok)
e.z.: vyprazdňovací funkce
3. falické (2–3 roky)
e.z.: genitálie
oidipovské drama = oidipovský komplex
falický chlapec > kastráčnický komplex - muži se bojí o svůj penis > potlačení touhy po matce > ztotožnění se s otcem

falická dívka > strach z otcova penisu > žárlivost na matku > ztotožnění se s matkou přes občasné roztržky a stálý respekt a láska k otci

4. latentní (7–12 let)
zamrzá sex. pud
5. (13–... let)
zralé prožívání sexuálních zájmů

Jung

Carl Gustav Jung

Carl Gustav, *26.7.1875 (Kesswil, Švýcarsko) - †6.6.1961 (Küsnacht, Švýcarsko), švýcarský psychiatr, psycholog a filosof kultury, profesor univerzity v Curychu a Basileji. Založil školu dynamické psychologie, která se formovala mj. na základě Jungova nesouhlasu s některými [Freudovými](#) tezemi hlubinné psychologie. Odklon je patrný zejména v pojetí nevědomého (nevědomí může být buď sumárním dědictvím generací ve formě tzv. kolektivního nevědomí, nebo odpoutáním se od vědomého "já". Při působení obou typů nevědomí na vědomé procesy dochází k pouhému zanikání a vynikání, odlišnému od Freudem formulovaného mechanismu potlačování vědomého) a v pojetí [libida](#) (odmítnutí Freudovy hypotézy sexuální determinace libida). Na těchto rozdílech vystavěl Jung vlastní učení a terapii v rámci analytické psychologie. Jako první zavedl do klinické (diagnostické) praxe [asociační experiment](#) a vytvořil psychologickou typologii založenou na identifikaci dimenze [introverze-extroverze](#), ztotožňované zpočátku s póly iracionality a racionality. Svou koncepcí psychiky (duševní jako vnímané i vnímající) ovlivnil některé názory na původ [schizofrenie](#). Ve studiu mentality národů uplatnil učení o kolektivním nevědomí a [archetypech](#), jež vykazuje spekulativní prvky "univerzálního mysticismu". V pojetí kolektivního nevědomí i archetypů se u C. G. Junga prolínají empiricko-pozitivistické přístupy s [metafyzickými](#) představami o psychice jako o neosobní substanci hraničící s [okultismem](#). Hlavní díla: *Analytická psychologie*, *Psychologische Typen* (Psychologické typy), *Psychologie und Erziehung* (Psychologie a výchova), *Über die Archetypen des kollektiven Unbewussten* (Archetypy kolektivního nevědomí), *Einführung in das Wesen der Mythologie* (Úvod do podstaty mytologie).

Mezi nejdůležitější archetypické postavy patří: Ego, Stín, Persona, Anima a Animus, Self, Matka, Otec, Puer aeternus – božské dítě, Kora – panna, Hrdina, Moudrý stařec, Kejklíč a Coniunctio – sjednocení.

Po celý zbytek života se Jung soustředil na **dynamiku osobní přeměny a růstu**. Byl jedním z prvních psychologů 20. století, kteří tvrdili, že vývoj se neomezuje jen na dětství a mládí, ale že pokračuje i v dospělosti a ve stáří.

Pro tento celoživotní proces používal pojem „**individuace**“ a věřil, že j lze nejlépe dosáhnout konfrontací s nevědomím. Sám prožil nevědomí jako tajemnou a božskou přítomnost, stálého společníka v každém okamžiku života. Tajemství smyslu života pro něj spočívalo ve vztahování se k této nadpozemské síle způsobem, který nám umožní ji poznat. K tomuto sebeuskutečňování je třeba, aby se duše zaměřila sama na sebe a konfrontovala se s tím, co vytváří. Při tomto experimentování sám se sebou Jung opakovaně pociťoval, že je jeho osobnost rozdělena na vědomý subjekt, který zaznamenával a bojoval o přežití a nevědomého druhého, který se prezentuje v osobnostech a silách, které se mu vnucovaly a dožadovaly se jeho pozornosti a úcty. Díky tomu mohl poznat svou duši jako skutečnou objektivní entitu. V praxi byly změny jeho osobnosti po takovémto konfrontování markantní. Poměrně rezervovaný, vznětlivý mladík se postupně měnil v moudrého a bodrého zralého muže. Přestože nikdy neztratil svoji zálibu v samotě, naučil se vycházet a komunikovat s lidmi, byl laskavý i vtipný.

***Individuace** je podle Junga procesem, kdy dochází k získání rovnováhy mezi vědomím, nevědomím, egem a Self. Ty jsou pak v neustálém vzájemném vztahu a člověk tak může udržet zároveň smysl vlastní, jedinečné individuality, i spojení s širší zkušeností lidské existence. Umožní mu to, aby žil skutečně tvořivým, symbolickým a individuálním způsobem.*

***Mužství a ženství** chápal Jung jako dva rozdílné principy: Ženám je vlastní **Erós** – femininní princip vztahování a mužům je vlastní **Logos** – maskulinní princip poznání.*

Jung je optimističtější v pojetí lidské přirozenosti než Freud. Jsme motivováni zrát, zlepšovat se a rozvíjet po celý život, v první půlce života jde o socializaci (zaměření na společnost) a v druhé půli života o individualizaci (zaměření na osobu, individualitu – „dovnitř“), kdy se má stát člověk sebou samým.

VÝVOJOVÉ ÚKOLY ADOLESCENCE

(Kalina K.: Kvalita a účinnost v prevenci a léčbě závislostí, Inverze/SANANIM, Praha 2000)

Jedním z přínosných teoretických konceptů léčby je koncept vycházející z *vývojové psychologie*. Pro to, jak drogová kariéra začíná, jak probíhá a jaké jsou možnosti ji ukončit, jsou podstatné pojmy jako *vývojové úkoly*, *kritické životní události*, *strategie zvládnutí problému*, *sociální podpora* apod.

Adolescent musí zvládat řadu požadavků vyplývajících z tělesných, psychických a sociálních změn v procesu růstu a zrání. Ke klasickým vývojovým úkolům, jimž dospívající v naší civilizaci nevyhnutelně čelí, patří zejména:

- naučit se přijmout svoje tělo
- ztotožnit se se svou sexuální rolí
- dosáhnout emoční autonomie od svých rodičů
- získat akceptovanou pozici ve skupině vrstevníků
- připravit se na povolání a životní dráhu
- založit uspokojivý sexuální vztah

Během tohoto obtížného období se někteří dospívající snaží změkčit nebo zmírnit intenzitu problémů užíváním drog, místo aby řešili vývojové úkoly. Drogová kariéra ovšem proces dospívání brzdí a řešení vývojových úkolů neprospívá. Proto jsou mezi drogově závislými většinou lidé s nevyřešenými a odloženými vývojovými úkoly. Předpokládáme, že ukončení drogové kariéry je pravděpodobnější a snazší, jestliže má závislý příležitost se s těmito nevyřešenými vývojovými úkoly vyrovnávat a nakonec je vyřešit. Odborná pomoc mu v tom poskytuje podporu a je tak mimořádným, přídatným prostředkem *sociální podpory*, potřebné k tomu, aby se "zmeškané" vývojové úkoly mohly řešit.